

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдүниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 216 (11113) / 1979 чыдаың сентябрь 16, воскресенье

1925 чылда үзгезелеткен Өртүзү 2 кып

СОВЕТ ПАРТИЯ-ЧАЗАК ДЕЛЕГАЦИЯЗЫНЫН ГЕРМАН ДЕМОКРАТТЫГ РЕСПУБЛИКАЖЕ АЯН-ЧОРУНУН ДУГАЙЫНДА

Германиянын Социалисттик чыгыс аай партиязынын Төп Комитетинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин чалааны-биле СЭКП ТК-нин Чыгыс секретары, ССРЭ-нин Дээди Сөвөдүниң Президиумунун Даргазы Л. И. Брежневке баштаган совет партия-чазак делегациясы ГДР-нин тургустунганын 30 чыл оо-биле холбаштыр бо чылдың октябрь эгезинде Герман Демократтыг Республикага албаный найралдыг аял-чоруун кылып баар.

ЧАШ БОЛГАШ ЭЛЭЭДИ УРУГЛАРНЫҢ ЭРГЕ-ХОЙЛУ КИЖИДИЛГЕЗИ

Сентябрь 14-те Кремльге СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнери кандидат, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынын бирги оралакчысы Н. А. Тихоновтуң даргалааны-биле Делегейниң уругтар чымын эрттирер талазы-биле ССРЭ-нин комиссиязынын ээлчегин хуралы болган.

Комиссияга Москвага чоокта чаа доовулган «Бүгү уругтарга тайбын болгаш аас-кежиктиг келер үе дээш» деп Бүгү-делегей конференциязынын түңкелдери чугаалажы берген. Ол талазы-биле дымнадыгы Совет хараажынар комитетинин даргазы В. В. Николаева-Терешкова кылган. Конференцияны чедишкенин эрттирериниң органы берген совет хөй-ниити организацияларынын, массалыг информативниң чепсестериниң кылган уруг амыны комиссия демгелгээ.

Чаш болгаш элээди уругтарның эрге-хойлуу кижизидилгесин күштөлдирер талазы-биле ажал дугайында айтырыгын чугаалажып көөрү-биле кириген. Хуралдың киржикчилери ССРЭ-нин иштиги херектер министрлиниң бирги оралакчысы Б. И. Терешковтуң, ССРЭ-нин чыдымышкыны министри М. А. Прокофьевтиң, ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары Б. И. Пастуховтуң, ССРЭ-ниң күрпөфөредилгенин даргазынын бирги оралакчысы В. А. Саюшевтиң дымнадыгларын чугаалашкан.

Социалисттик инитиелдиг бүгү кежигүнеринин эрге-хойлуу талазы-биле бедик культуразы болза, кижизидилгенин бүгү талазын хөгжүдөдүрүп, ооң күш-ажыгы болгаш политиктиг өздүгенин эң чугула фактору болур деп, хуралга чүве чугаалааш, Н. А. Тихонов оонап демгелгээ.

Чаш болгаш элээди уругтарның эрге-хойлуу кижизидилгенин талазы-биле ажалдыг улам ыңай кижизидирерге ууганга саналдарын база хемчеглерин хуралдың киржикчилери чүлүдүзүпүп хулап алган.

(СЭТА).

Эфиопиянын улузунуң байырлары

АДИС-АБЕБА. (СЭТА-ның тусай корр.). Социалисттик Эфиопиянын найсыралыгы сентябрь 14-те эфиопи революциянын 5 чыл оо-биле холбаштыр Эфиопиянын революстуг армиязынын кезектеги парады болган.

Парады Эфиопиянын камгалал министрлиги бригада генералы Тае Тиллахун аштыкан. Инда албаный найралдыг аян-чоруун кылып келген СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнери, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгинге, а ол ышкаш лаштык өске-даа аалчыларга чуректин хамымын байыры ол чедирген. Эфиопи улустун революстуг чалап алышкыны камгалаарынын хараажы Совет Эфиопиянын уругтуулаамчылдыг болгаш деткич-ленини министр болууну чугаалааш демгелгээ.

Социалисттик Эфиопиянын Түр шериг административтик чөвүлелиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Менгисту Хайле Мариам чүве чугаалааш, иштиги база даштык реакция-биле каржылошкун септиржи алышкынынарга Эфиопиянын улустунуң чедип алган тилегдери Эфиопи революциянын амдыралчы байдалын, ооң антиимпериалисттик ишчизин тодаргай-биле көргүскен деп меделгээ.

Чурттуң амыгы чонпары, революстуг армиянын дайышчылары чыгыс элти болгаш чыгыс каттыжымыныны быжылаарычте, тараң чурттуң экономикактик болгаш культурдуг хөгжүдээр дээш кызым-макшай ажилдарычте, Эфиопия социалисттик, таа инитиелдиг туртуулар согулга-биле марксизм-ленини идеологиянын шингээди алырычте ол кыйгырган.

ДАЙЫН КИЧЭЭДИРИГЛЕРИН УТПАС

ССРЭ-нин Эртемвер академиязынын организациястап чорутканы «Делегейниң ийги да-йымынын үнүп келген чыдаа-гааннары» деп делегейиниң эртем сессиязын болуунуң ажы-зын Москвага сентябрь 13-те дооскан. Ийн хун дургузунда эртемденер эң-не хан төгүшкүнуң болгаш үредекчи дайымын төөгү-биле холбашкан айтыргаларын, ооң үнүп келген чыдаагааннарын болгаш амы үе оң кичээдириглерин дугайын чугаалажып келгенер.

Улустарың герман фашизмни тилээни аар шүүдөлдиг болган. Оон-биле кады ол тилээге болза эң-не муракчы, социалисттик инитиелдиг тургузуунуң тилээлген болган. Дайыны-биле алуунуг септиржи алышкындан тилээкчи болуп үнгеш, бистин чуртуусу делегейин айымыл чок чоруту быжылаарынын ленини политиканын майгылыш чокка быжым-биле чорудуп келген. Иччала-даа тайбынын поли-

(СЭТА).

КУСКУ АЖЫЛДАРГА ШАК БУРУЗУ ҮНЕЛИГ

КЫШКА БЕЛЕН

Александр Кеца-оол биле Федор Балдары «Саян» совхозка хой кадарып ажиллааша сес чыл чедер берген. Баштайгы чылда олар амынынга аз-харымсалга чок кижини артылып, баксырадып каапкан хойларын хулап алгаш, ууг бергелерге таарышкан. Ычангаш күш кирип, эки ажаар ажал оларга оонашкан. Кызымак, чүтүлдүг күш-ажымы-биле олар бергелерин амын эрткен. Баштайгы чымын коргүзүчү чер албаан: чүс хойдан-на 89 хураган камгалап алган. Даразында чымында чүске оонаштыр чүс бир хураганни дорууткан. Бо чымын олар 100 хойга оонаштыр 115 хураганни, бир хойдан-на 3 кг дүктү алган.

Совхозтуң Сесерин сабырың хойжулары Александр Кеца-оол биле Федор Балдары Доргун чер чедер хулап турар. Хойжу өр-буле-ниң кыштаа белем. Урумек септегезин чымын-на кылып алган.

С. УДУМБОРА. Бий-Хем район.

КЫШТААР ЧЕРЛЕРИ БИЛДИНМЕС

Сентябрь айның бирги чурттын адаттаган. Агаар-бой-дус хун бүрү шыңгырап, бедик тайгалар баштарында чурт чыккан. Ычангаш мал-чашының харымсалгалыг амыны — кыштагалашыкка белетке чер-чедерде эзелен турар.

Кызыл районунуң «Тинделге» совхозунда бо талазы-биле байдал калдыгыт. Мал кыштагалар үе чоокчулап оран. Ычангаш «Тинделге» совхозта, ылаңыма бистин № 1 хойжу бригаданыста кыштагалар ам-даа септеттирээр, кургак өдөк бөлдүмезин, кыштаанда сипен сөөртүп чедирин алган малчы чок.

Маңаза чамдык чөпкектерин көрөдүр. Чогураа деп черде бир улуг кыштаг бар. Эрткен чымын аңаа төрүүр, төрүсө ийн кодан — 900 ажыг хойну кыштаган. Ам мында эргилээр кыштагын эде кылып турар. Эргил кажаанын бускан, чаа кажааның таваан апрель айда-ла салып эзелен. Ону кылары-биле 8 кижизидилгедүжү эвено маңаза ажилдан чалаан. Ычангаш огу дугаа-ларын багай ажилдан чалаан кажаа ам бо хунге чедир белем эвес. Оң чүгүле ханааны тургускан, чада-гай хөвөр турар. Оң чыда-галанын айтырарга, туду-жулар.

Туду материал чок — деп харылылар. База бар чөпкек. Суурнуң эртим талазында муң хире хой тургузар комплексти туткандан бээр элээ каш чылар эрткен. Ам мында улуг кажаа-ларын иштин аштап, өдөн коптарбаан, кымын идик майын чедип турар. Кыштага бөлген өдөк шуут чок. Ындыг турбуже, аңаа төрүүр, харын-даа тогу хойларын кыштадыр планнап турар.

Совхозтуң хой-хөй малчы-нарынын кыштаар черлери амдыга чедир билдинмес. Ындыг болганда, кадары кижизидилгед чөгүрү кичээлгей салбай турары кичээл-даа таарышас. Бо чугула ажилды чепсестери дари чыдадып, белеткеди организациясты чорудар талазы-биле дээштин хемчеглерин алмыр негетти-кп турар.

Ш. САРЫГЛАР.

УЛАМ СОРУК КИРГЕШ...

Барың-Хемчик районунуң партия, совет, ажил-агыг органдары, чер амынын специалистери, кездэ ишчилер мал чеди культураларын — чыгыс болгаш хой чыдыг сипенерин тарып өстүрүшчеге улап, хову-шөлдери чепсестерин, суггарынын эки организациястаан. Бо бүтүрүң түңкелдиге барың-Хемчик-чилер сипен, сенаж, витаминниң сипен далганы белеткээр планын республикага бир дугаарында ажыг күөсеткен, СЭКП обкомунга, республиканың Министрлер Чөвүлелинге рапорттаан болгай. Аңаа харын кылдыр байыр чедириниң ийгилиги улам сорук кирип, пландан ажыг 2500 тонна сипени кезип белеткээр ажил-ишчилер хулаптар.

Барыңтын дөгем ховузу. Мында сипенчилерин ажил-иш ам-даа уламчылашкан: сипен кескен, сарытаан, кажаалаан ишчилерин бо-ла көрүп болур. Тараа, сипенин кезип каапкан черлерде мал-чашынар көжүп кээп конулашкан, малын септирп эзелен. Кодаң-кодаң хойлар, ферма-ныч ишкери шөлдө чыгып-тылган. Чамдык черлерде тракторлар күскү аныгыт айдарган. Барың ховузунда ажил-иш димиттин, бир-ле аямын тургузуп турар.

Орук чогуунда улуг буга-сумун кызымында диничип баткан бора-бора талдар ара-мында кызыл туң кинкил тур. «Хемчик» совхозтуң муракчы сипенин бригадалынын тө-вү ол болду. Бо бригаданын амык коммунист Чүңей Коңгарович Кара-Сал удурутуп турар. Хол кадымын бөлүк сипенчилер кожа турупкан, чаагай үнген сипени кескен турлар.

— Маңаза келгеш ийн хову-дус — деп, Ч. Кара-Сал чугаалады. — Мындаа база ма-наа сипен кезип турган улус бис. Сипенин баштай кескен чер-ривисти ийги уда суггарган, үнүш-дүжүктүрү эки-дир. Ычангаш огу трактор-биле кес-тирип турары ол — дээш, бригадир алаанда шөлдө трактор-ларже айытты.

Оларын хол кадымы-би. Х. МОНГУШ.

ШАҢДА ИШ

Бо чылдың күскү дүжүт ажаалааны бедик шыңгыр болгаш чидирг чок кыска хуусаа ажап алыр дээш Чөөн-Хемчикте «Большевик» совхозун ажил-ишчилери бүгү күжүн салганыр.

Совхозтун төп шаңыга бир-ле дугаарында мында асқан: «Тараажылар! Күскү дүжүттү чидирг чокка ажап алмыр—сөөп холууда» деп лозун көстүп келир. Оон мында кызыл-тас овааның чанында арыглар болгаш ону чүдүрер машиналар-ның даажы база кижилерин хөгүрүп мылчымзын аажок. Карактарында эрес аянып, чодаксымаар кижизидилгед ажаалаан улустарын эргилер көрүшкөн, бистин чымысына келгеш, меделгешти. Ол совхозтун төп шаңынын эргелекчи кездэ Советтин депутаты Килин-оол Тамбы-Сурунович Монгуш болду.

— Баштайгы тарааны августуң 27-де кезе бөргө-ле, шаңче хулап ал эгезей берген бис. Шаңда инитиел-биле 47 кижизидилгед турар. Бо хүнирге чедир 485 тонна кызыл-тасты хулап алгаш, 200 тоннаны арыглар кадымыс. А сула — 222 тоннаны арыглар, кургактып тур бис — деп чугаалааш, Килин-оол Тамбы-Сурунович шаң-нын бир чарымында шөлдө эжил каан сулаже айытты.

— Муракчылардан кымын адап болур силер, Килин-оол Тамбы-Сурунович?

— Бисте чыл санмыда дүжүт ажаала-зынга доктаамал иделекчин ажилдан турар эштер хөй. Көк-кыс Седен-ооловна Куулар база Кундумба Давасева Кара-Сал бар-дыр. Оларын кылган амымын шыныры бедик болгаш хүн нормалы доктаамал ажырын турар улус—дээш, ууш одуруг тараанын ужунда чык ажил-даан улусче көрдү.

— Чидирг болбазын дээш чүңү кымын турар силер?

— Бир-ле дугаарында, тарааны сөөртүп турда төгүлбезин дээш автомашиналарын

Бөгүн—Арга-ыяш ажилдакчызынын хуну

Бойдус байлаан өстүрер, чөп ажыглаар

Бистин республиканың арга-ыяш кондуунда-ла Каа-Хем биле Бий-Хеминин бажында даг-тайгалы черлерде болу-шаан, Сибириниң эң күчүлүг хемия — Енисейнин төрөң суу-нун үнер дөвү бооп турар. Бистин арга-арымын чөп-ривистиң ниити шөлдү 11,4 миллион гектар болушаан, 1 миллион ажыг кубометр кур-лавымы бооп турар. Чөгүм-на оң ужурудан бистере, ийн ажил-агынын ажил-дакчыларына, Арга-ыяш ажилдакчызынын хуну — бистин профессионал байырла-ныч оза укур-дузалыг.

Республикада анымыр ажил-агы черини системаны эзу-гаар дөрт иш ажил-агыла-рым, ийн кооператив амыл-үлөттөр ажил-агынын, чыжы-гана өстүрүшчеге тускай үш иш ажил-агы черин, шөштү

тайга-сынынын комплексти ажилдарынын тургускан. Ол ышкаш Тожунуң дөңгө-рүнде Аластың күндүс камга-лаар черин болгаш инитиел-диге 800 муң гектар шөлдү күрүнини камгаладыг чөп-ривисти тургускан. Ол иш ажил-агылар болгаш үчүн ленин-чество черлери республиканың арга-ыяш курлавырларын камгалап, немей өстүрүшчеге болгаш чөп ажылаарычте ут-ланган ажилдарын кылып турар.

Совет Эвалелиниң составы-га Тыванын эки тура-биле кат-тыжып киргенден бээр иш ажил-агынын организацияста-нычтыг бижыккан. Бистере ам-гы үлө хол-биле кылар ажил-ды узуткаан, күтүлүг техника бар апарган. Улустын нади-оналдыг бедик мергежилди кадрлары өскөн. Амгы үлө тускай институттарда болгаш техникумдарда бистин рес-публиканың 40 кижизидилгед турар, оларын ону иш ажил-агыларын стипендиаттары болуп турар.

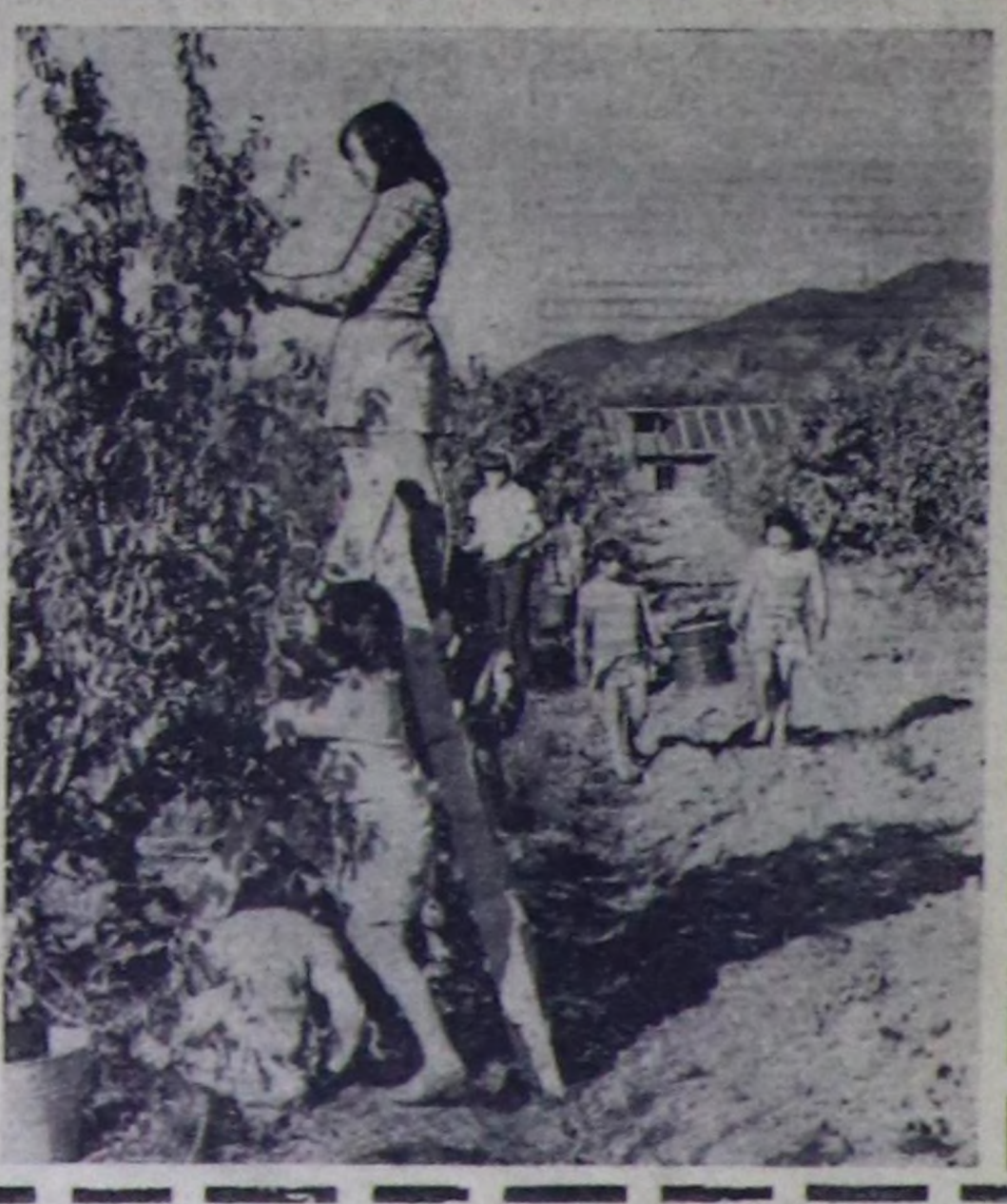
Республиканың иш ажил-агынын бедик мергежилди ханы билегил кадрлар-биле быжылаарына школаларда ленинчестволар улуг рольду ойноп турар. Чөгүм-на оң ужурудан оларга дуздалап, улам-на хөй саныг школа-чыларын хаара тудуп турарын айтыр херек. Школачыларын ленинчестволарында Балга-зында А. С. Повеалева, Са-рын-Септе — В. Ф. Неломе-лих, Шаган-Арыга — В. И. Черепанова удурткан ленин-честволар эки ажилдан турар. Республиканын арга-ыяш курлавырларын камгалаары —

эң чугула айтырыг. Ол ажил-че улум хөй күштү хаара тудуп турар бис. Бо чымын арга-ыяш камгалагына АН-2 дол 3 самолет, Ми-8 вертолет, тракторлары, вездеходлар-лыг, өрт өжүрер автомобильдерин тускай 20 станция бара-ан бооп турар. Ол ышкаш 100 ажыг парашютчу-десант-ник, 200 ажыг арга-ыяш кам-галакчылары ажилдан турар-лар.

(Уланчым 3-ку армыда).

ЧУРУКТАРДА: Тыванын арга-арымын бир ховар үнү-жү чыжыргана үнелиг эң кат-ты берип турар: Чербиниң арга-ыяш ажил-агынын са-мдыра ракеткалар чымылаан.

А. ЗАЙЦЕВИН фотолары.

Туваның ажилдакчызынын хуну СИБИНОТЕКА

